

Preek over Spreuken 25:11,12

Liturgie:

Votum en groet

Zingen: Ps. 84:1,2,3

De Tien Woorden

Zingen: Gez. 23 en Opw. 59

Gebed

Schriftlezing: Spreuken 25

Zingen: Ps. 12:1,2,3,4,5

Tekst: Spreuken 25:11,12

Preek

Zingen: Ps. 34:1,4,5

Gebed

Collecte

Zingen: Lb. 437:1,2,3

Zegen

Gehouden te: Baflo, 28-07-13 (9.30 u.)

Preek

Thema: Gouden tip voor aanstaande sprekers inclusief twitteraars

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Mobieltjes uit

Alle smartphones en andere mobieltjes zijn inmiddels uitgeschakeld en opgeborgen in broekzak of handtas, denk ik. Oké, dan kunnen we nu gaan luisteren. Dat is vandaag extra de moeite waard.

Want onze koninklijke wijsheidsleraar Salomo heeft door de Heilige Geest een bijzondere boodschap voor ons allemaal. Ook voor de mensen die hun mobieltje gewoon thuis gelaten hebben, omdat ze naar de kerk gingen.

Een boodschap met een gouden randje is het. Een gouden tip, zo gezegd.

Kijk maar in onze tekstverzen. Het is veel goud dat daar blinkt. Wij allemaal krijgen hier een:

Gouden tip voor aanstaande sprekers inclusief twitteraars.

Voor twitteraars mag u ook lezen of horen: 'facebookers', 'whatsappers', 'sms-verzenders en -ontvangers'. En zelfs digibeten, mensen die niets met al die moderne media hebben.

We zijn benieuwd. Brand maar los!

2. Wijs woord

Het is niet zo vreemd dat dat er een heel aantal spreuken is, over hoe wij mensen, gelovigen met elkaar praten, over elkaar praten en met elkaar omgaan. We vinden in het Spreukenboek heel wat spreuken over spraakgebruik en taalgebruik.

Het gaat in dit bijbelboek over het hele leven. We vinden er lessen voor alle terreinen van het bestaan en de samenleving.

Logisch dus dat we ook het een en ander vinden over het terrein van de communicatie tussen mensen, in de breedste zin van het woord. Dit terrein is bij uitstek een gebied, waar de wijsheid iets te zeggen en te onderwijzen heeft. Want hier gaan veel dingen mis. Hier komt het heel precies.

Zoekend naar geschikte preekteksten heb ik de afgelopen weken een paar keer door de verschillende verzamelingen van spreuken gebladerd. Opvallend veel teksten blijken te gaan over het spreken van wijze woorden en van dwaas gepraat. In het hoofdstuk dat we gelezen hebben ook diverse, zoals u zelf kunt constateren.

Er zitten pareltjes tussen, maar ook gewoon spreuken van de koude grond, spreuken van elke dag met wat wij zouden noemen 'boerenwijsheid'.

Die komen heel dichtbij. En ze komen uiteindelijk van de Heilige Geest, de Geest van wijsheid en inzicht. Ook al wordt de naam van de HEER in de meeste spreuken niet genoemd.

Zo'n parel, zo'n uitermate sierlijke spreuk vinden we in onze tekstverzen. Het is een samengesteld sieraad kun je zeggen. Dat accentueert de elegantie en de kostbaarheid van de spreuk alleen maar.

Zo kom ik op de 'gouden tip' uit het thema van de preek. Hij komt van niemand minder dan Salomo, dé koninklijke wijsheidsleraar uit het Oude Testament.

3. Niet vrijblijvend

Wat doe je als directie van een bedrijf met een gouden tip van een van je werknemers?

Je bent druk bezig met innovatie, het vernieuwen van producten en van het productieproces. En dan komt iemand van de werkvloer met een gouden tip. 'Als we het nu eens zo gaan doen, dan...'

Dan ben je als directie gek als je dat laat liggen en voor kennisgeving aanneemt en gewoon je eigen spoor trekt. Nee, je gaat met zo'n gouden tip aan de slag. Want het idee van je werknemer is precies wat het bedrijf nodig heeft. Je was er zelf nog niet opgekomen...

We vinden hier in onze tekst een dubbele gouden tip van Salomo, die ook nog eens door de dienaren van koning Hizkia van Juda is verzameld en gekopieerd. Ze hebben hem, samen met een groot aantal anderen, waardevol gevonden. En een plaats gegeven in hun verzameling.

[Tussen haakjes: de notitie uit vers 1 is heel interessant in verband met de vormgeving van het Spreukenboek. Verschillende verzamelingen van wijsheden zijn uiteindelijk gebundeld in het boek zoals wij het nu kennen en lezen. Ook koning Hizkia heeft daar dus een bepaalde rol in gespeeld.]

Onze 'gouden tip' past ook heel goed bij de gouden tijd van Salomo.

En zij is niet vrijblijvend. Nog veel minder dan die van bovengenoemde werknemer. Zeker hier kun je niet zeggen: 'Bedankt voor de tip', en dan gewoon verder gaan en overgaan tot de orde van de dag.

Deze samengestelde spreuk is juist door zijn gouden formulering een heel krachtige aanbeveling aan leerlingen en andere aanstaande sprekers. Ze heeft op haar manier evenveel kracht en gezag als een gebod of verbod.

Misschien blijft het ook wel beter hangen, doordat het zo mooi gezegd en neergezet wordt. Dat is eigen aan woorden van wijsheid.

4. Kunstig sieraad

*"Het juiste woord op de juiste tijd
is als een gouden appel op een zilveren schaal."*

In het Nederlands zetten we het belangrijkste voorop. In dit geval: 'Het juiste woord op de juiste tijd'. Daar gaat het de wijsheidsleraar om. Het wordt vergeleken met die gouden appel op een zilveren schaal.

"... is als..." zeggen wij dan in het Nederlands.

Het Hebreeuws van Salomo en de beampten van Hizkia doet dat net andersom. Het zet iets moois neer, tekent een prachtig voorwerp en plaatst daar dan een onderschrift of een titel onder.

'Een appel van goud in een schaal van zilver – een woord gesproken op de juiste momenten.'

Die gouden appel in zilver gevat. Daar moet je eerst goed naar kijken en van genieten, zegt onze leraar. En pas dat dan toe op het woord dat je wilt spreken of moet spreken in bepaalde situaties of op bepaalde momenten.

Om wat voor gouden appel gaat het? Is het een appeltje van oranje op een zilveren schaal? Een sinaasappel dus op een fraaie fruitschaal?

(Hier zou Henk Helmantel een mooi stilleven van kunnen maken. Harry Meerveld vermoedelijk ook wel.) Hoe mooi en fris beeld ook, dat zal het toch wel niet zijn. Denk eerder aan een gouden sierappel in een zilveren fitting of vassing, kunstig vervaardigd door een edelsmid.

Voor de tempel liet Salomo honderden granaatappels maken, die in rijen aan het vlechtwerk boven aan de zuilen, de kapitelen bevestigd werden. Sierfruit in kostbare fittingen. Prachtige versiering voor de gouden tempel. Zoiets.

Of denk aan een diamant in goud gevat voor een kostbare ring. Of een parel of bloedkoraal in een gouden of zilveren vassing bij een broche of een collier.

Het gaat sowieso om een kunstig sieraad, dat in het oog en in de smaak valt bij de mensen die er naar kijken. En de wijsheidsleraar spoort ons dringend en welgemeend aan om dat ook echt te doen. 'Neem de schoonheid van dit sieraad goed in je op.'

Onder dit sieraad zet de wijsheid dan een onderschrift, een duiding. Zo sierlijk, zo elegant als een gouden appel op een zilveren schaal of in een zilveren vassing is het juiste woord op de juiste tijd.

Het gaat dus opnieuw om de schoonheid en de sierlijkheid van zo'n gesproken woord. Fraai qua inhoud en fraai qua timing. En daardoor is het heel passend en adequaat in de situatie van de hoorder, de mens die zo'n woord nodig heeft en ontvangt.

Een dergelijk woord op de juiste manier en de juiste tijd gesproken landt ook bij de persoon in kwestie. Hij doet er zijn winst mee, wordt er werkelijk door vertroost of bemoedigd. Hij kan er mee verder.

'Het spreken van het juiste woord op de juiste plaats en tijd springt in het oog. Het boeit het oog en onze waarneming, zoals gouden sierappels in hun zilveren vassingen. Zulke woorden zijn van onschatbare waarde, maar ze vergen inzicht, overleg, bedachtzaamheid, zelfbeheersing. En ook betrokkenheid op de mens tegen wie je spreekt. En je moet er wel wat voor doen.' (Naar aantekeningen college Exegese OT, van H.J. Schilder, 23-11-73)

Op een andere plaats in het spreukenboek staat iets dergelijks.

*"Een mens vindt vreugde in een goedgekozen antwoord,
de juiste woorden op de juiste tijd-hoe voortreffelijk is dat." (Spr. 15:23)*

En je kunt nog wel een aantal vergelijkbare woorden vinden. Net als spreuken die precies het tegenbeeld onder woorden brengen. Bijvoorbeeld hier in hoofdstuk 25:20:

*"Als je zingt voor iemand die bedroefd is,
is het of je je ontkleedt op een koude dag,
of azijn op loog giet."*

Dat is dus bepaald niet een juist woord op de juiste tijd. Maar hoe vaak gaan wij daar niet mank aan of gaan we gewoon in de fout en zeggen zomaar iets. Om iets te

zeggen, want zwijgen is ook zo eng. Onze woorden slaan soms als een tang op een varken.

"De HERE heeft gegeven, de HERE geeft genomen, de naam des HEREN zij geloofd. Je moet maar denken dat je kind nu bij de Here is of dat God voor zijn bouwwerk nu een klein steentje nodig had..."

Wie dat gemakkelijk zegt tegen ouders in diep verdriet, omdat ze een kind verloren hebben, die is dwaas bezig. Dwaas in bijbelse zin. Je zet bedroefde mensen daarmee naakt aan de dijk. Hoe goed bedoeld ook, en hoe waar die woorden misschien ook zijn. Het is letterlijk de dwaasheid gekroond.

Dit is een extreem voorbeeld. Dat beseft ik. Maar zo vaak gebeurt het dat we maar wat zeggen. En we beseffen niet dat we mensen daarmee pijnlijk raken of zelfs beschadigen.

Bijna onnodig om te zeggen, dat we met onze supersnelle en vaak zo onzorgvuldige tweets geweldig moeten oppassen. Want je kwetst iemand heel gemakkelijk. En het blijft verdraaid lang hangen op het internet.

Word wijs en maak je alsjeblieft de les van onze tekst eigen, die gouden tip:

*"Als appels van goud op schalen van zilver,
is een woord
gesproken op juiste momenten."* (Naardense Bijbel)

5. Aanstaaende sprekers

Hoezo 'aanstaande sprekers'? Wat zijn dat voor mensen? Ja, dat moet ik wel even uitleggen.

Het boek Spreuken geeft vooral onderwijs in wijsheid aan jonge mensen, aan leerlingen, de opgroeiende nog onervaren generatie. Zie de uitgebreide handleiding of lesbrief van Salomo in de eerste hoofdstukken van het boek. Het boek begint zo:

"Hier volgen de spreuken van Salomo, zoon van David en koning van Israël. Ze bieden wijsheid en zijn een leidraad in het leven, verdiepen het inzicht en bevatten wijze lessen over recht, rechtvaardigheid en eerlijkheid. Ze vormen het ongeoeffende verstand en geven de jeugd kennis en bezonnenheid." (Spr. 1:1-4)

Deze jonge mensen zijn misschien wel ambtenaren in opleiding aan het hof van Salomo. Ze krijgen in elk geval les in de school van de wijsheid. Zij worden ook voorbereid om te spreken met de mensen, tegen de mensen. Ze moeten te zijner tijd mensen raad geven, helpen, bemoedigen of een hart onder de riem steken. Of ze moeten het beleid van de koning en de regering aan de mensen uitleggen en hen daarin meenemen. Aio's dus. Ambtenaren in opleiding of assistenten in opleiding.

Maar voordat je op een verantwoorde manier kunt spreken, moet je eerst luisteren. Een luisterend oor is een eerste vereiste. Gekoppeld aan betrokkenheid op de mensen met wie je te maken krijgt in de maatschappij, in de kerk.

Aanstaaende sprekers zijn wij vervolgens allemaal. Ook leerlingen, in dit geval ook in de school van Meester Jezus en de Heilige Geest. Naast de school van Salomo en Prediker.

Aanstaaende sprekers zijn we allemaal. Want op allerlei momenten moeten of willen we iets zeggen. Als we anderen ontmoeten, als we leiding geven aan een bedrijf. Als

we zaken doen met vertegenwoordigers. Als we pastorale bezoeken brengen. Als we aan bijbelstudie doen en elkaar helpen om Gods woorden te verstaan.

Noem maar op. We communiceren bijna elk moment van de dag. En wat gebruiken we veel woorden. Hoewel, de een meer dan de ander..

Hoe doe je dat dan? Hoe communiceer je op een passende, vriendelijke en vruchtbare manier?

Ook daarvoor heeft Salomo deze gouden tip.

"Een wijze vermaning voor een luisterend oor is als een gouden ring, een sieraad van het zuiverste goud." (Spr. 25:12)

Net als in de eerste spreuk zet Salomo weer heel iets moois voor ons neer. *"Een ring van goud en een hanger van brokaat..."* (Naardense Bijbel)

Weer zo'n prachtig sieraad, nog fijner lijkt het wel dan die gouden appel in zilveren vassing. Het gaat hier wel om een combinatie van een paar sieraden. Een compositie, smaakvol gedragen door een vrouw.

Wij zeggen dan: "Ze doen het in die combinatie." En als ze dan ook nog gedragen worden door een charmante vrouw, dan is het (bijna) perfect. Ziet u hier ook niet koningin Maxima voor u?

Met zo'n sierlijk en elegant geheel vergelijkt de wijsheid *"een wijze vermaning voor een luisterend oor."*

Ook dat is een schitterende combinatie voor de bijbelse wijsheid. Dat is voor aanstaande hoorders werkelijk goud waard. Voor de sprekende leraar én de luisterende leerling.

Ik leer hiermee dit:

"De spreuk beveelt hiermee aan het gehoor geven aan het verstandige vermaan als passend bij het waardevolle wijze onderricht. Door het zo te zeggen wordt het aanbevelen veel sterker dan dat er een gebiedende wijs stond: "Geef gehoor..." De eenheid en de noodzakelijke samenhang worden als een superfraaie zaak beschreven, getekend. Op deze manier wordt het leven sierlijk, wordt het leven de moeite van het kijken waard." (Naar aantekeningen college H.J. Schilder, Exegese OT, 28-11-73)

Zo wordt ook ons spreken, ons communiceren sierlijk en fraai. Vervuld van wijsheid en passend bij de Heilige Geest van God. Hij is immers de Geest van het mooie woord.

Ik moet hier denken aan de les die de apostel Paulus, een goede leerling van Salomo en van Jezus, geeft aan de broeders en zusters in Filippi.

"Ten slotte, broeders en zusters, schenk aandacht aan alles wat waar is, alles wat edel is, alles wat rechtvaardig is, alles wat zuiver is, alles wat lieflijk is, alles wat eervol is, kortom, aan alles wat deugdzaam is en lof verdient." (Fil. 4:8)

Elegantie ten top in het denken en spreken van de christenen. Vrucht van de Geest mag je het opnieuw noemen.

6. Twitteraars

Twitteren is ook een vorm van praten en communiceren. Net als facebooken en sms-en. Het gaat in korte boodschappen van 160 tekens.

En het gaat heel snel. En bijna iedereen kan het lezen.

Is daar op twitter bij jou alles goud wat er blinkt? Wat jij op facebook zet of de digitale snelweg op stuurt? Of worden ook jouw tweets ontsierd door het seksueel geladen f-woord of k-woord? Of door 'what the hell...'? Of door 'gvd', voluit geschreven en zelfs zonder spelfouten. Of ben je er al zo aan gewend, dat je niet eens meer door hebt, dat dit schuttingwoorden zijn, grove taal? Beslist geen gouden woorden in zilveren fitting...

Salomo kende geen twitter of facebook. Maar hij wist wel van de kracht van het goede woord en het slechte woord. Van wijsheid en van dwaasheid in ons spreken. Van heilige en onheilige communicatie en wat dat uitwerkt op de mensen en de samenleving.

Ter illustratie wil ik nog een paar treffende spreuken aanhalen. Ter lering voor alle aanstaande sprekers inclusief twitteraars.

Allemaal uit Spreuken 10.

"De uitspraken van een rechtvaardige zijn een bron van leven, de woorden van een goddeloze verhullen geweld." (vs. 11)

Ook verbaal geweld, waarmee andere mensen – zwakkeren vooral – beschadigd worden. Onlangs in de krant nog weer een artikel over cyberpesten, waar mensen last van hebben. Meer meisjes dan jongens trouwens.

"Een wijze loopt niet met zijn kennis te koop, het gebazel van een dwaas leidt tot een ramp." (vs. 14)

En er wordt wat af gebazeld in de media!

"Een veelprater begaat al snel een misstap, wie zijn tong in toom houdt is verstandig." (vs. 19)

Geldt dat ook voor een 'veeltwitteraar'? Of zet je een wijze rem op je twitterbehoefte? En zet je je smartphone ook gewoon wel eens uit? 's Nachts bijvoorbeeld?

Heel verstandig.

Nog een tip. Lees voor je gaat spreken of twitteren geregeld Jacobus 3. Daar vindt u ook inspirerende woorden van wijsheid over ons spreken en communiceren. Onze tong is een vlam. Onze tweets kunnen dat ook zijn.

Als je af en toe even de gouden tip van Salomo voor de geest haalt en er wat mee doet, dan is er al heel wat gewonnen. Dan word je weer wat wijzer.

*"Als appels van goud op schalen van zilver, -
is een woord
gesproken op juiste momenten;
een ring van goud en een hanger van brokaat, -
is een bestraffing door een wijze*

in een oor dat hoort.” (Naardense Bijbel)

Amen